„НАРОДНЯ БІБЛЇОТЕКА“ Ч. 7—8.

МАЛЕНЬКИЙ ДЕКЛЯМАТОР

Накладом „Вістника Життя“.

ФРАЙШТАДТ, 1918.
З друкарні „Союза визволення України“
у фрайштадтському таборі.

Digitized by the Internet Archive
in 2019 with funding from
John and Mary A. Yaremko Foundation

https://archive.org/details/malenkydekliamat00unse

Т. ШЕВЧЕНКО.

КАВКАЗ.

За горами гори, хмарами повиті,
Засіяні горем, кровію политі.
Спокон віку Прометея
Там орел карає,
Що день божий довбе ребра,
Серце розбиває;
Розбиває, та не випє
Живущої крові:
Воно знову оживає,
І сміється ся знову.
Не вмирає душа наша,
Не вмирає воля;
І неситий не виоре
На дні моря поля,
Не скує душі живої
І слова живого,
Не понесе слави Бога,
Великого Бога.

Не нам на прю з тобою стати,
Не нам діла твої судить:

Нам тільки плакать, плакать, плакать,
І хліб насущний замісить
Кровавим потом і сльозами.
Кати знущають ся над нами,
А правда наша пяна спить!
Коли ж вона прокинеть ся?
Коли одпочити
Ляжем, Боже, утомлений,
І нам вави жити?
Ми віруєм Твоїй силі
І слову живому:
Встане правда, встане воля,
І Тобі одному
Поклонять ся всї язики
Во віки і віки.
А поки що—течуть ріки,
Кровавії ріки!..
За горами гори, хмарами повиті,
Засїяні горем, кровію политі!
Оттам то милостиві ми,
Ненагодовану і голу,
Застукали сердешну волю,
Тай цькуємо... Лягло кістми
Людей муштрованих чимало.
А сльоз, а крові! Напоїть
Всїх імператорів би стало,
З дїтьми і внуками, втопить
В сльозах удових. А дївочих,
Пролитих нишком серед ночі,
А матерніх гарячих сльоз,

А батьківських, старих, кровавих—
Не ріки, море розлилось,
Огненне море!... Слава, слава
Хортам, і гончим, і псарям,
І нашим батюшкам царям!
Слава!

І вам слава, сині гори,
Кригою окуті;
І вам, лицарі великі,
Богом незабуті!
Боріте ся, поборете!
Вам Бог помагає;
За вас сила, за вас воля
І правда святая!

„Чурек і сакля—все твоє:
Воно не пропене, не дане,
Ніхто й не візьме за своє,
Не поведе тебе в кайдани.
У нас—на те письменні ми,
Читаєм божії глаголи,
і од глибокої тюрми
Та до високого престола
Усі ми в золоті і голі.
До нас в науку! Ми навчим,
По чому хліб і сіль по чім;
Ми християне: храми, школи,
Усе добро, сам Бог у нас!
Нам тільки сакля очі коле:
Чого вона стоїть у вас.

Не нами дана? чом ми вам
Чурек же ваш та так не кинем,
Як тій собаці? чом ви нам
Платить за сонце не повинні?
Тай тільки ж то! Ми не погане,
Ми настоящі християне,
Ми малим ситі!--А за те,
Якби ви з нами подружилась,
Багато дечого б навчились.
У нас же й світа як на те:
Одна Сибір неісходима!
А тюрм, а люду! що й лічить!
Од Молдованина до Фінна
На всіх язиках все мовчить—
Бо благоденствує!... У нас
Святую біблію читає
Святий чернець і научає,
Що цар якийсь то свині пас
Та дружню жінку взяв до себе,
А друга вбив—тепер на небі!
Ось бачите, які у нас
Сидять на небі. Ви ще темні,
Догматами не просвіщенні!
У нас навчіть ся! В нас дери,
Дери та дай,
І прямо в рай,
Хоч і рідню всю забери!
У нас—чого то ми не вміем?!
І зорі лічим, гречку сієм,
Француза лаем, продаем

Або у карти програєм
Людей—не Негрів, а таких
Таки хрещених, но простих:
Ми не Гішпане! Крий нас Боже,
Щоб крадене перекупать,
Як ті Жиди: ми по закону!..

По закону апостола
Ви любите брата?
Суєслови, лицеміри,
Господом прокляті!
Ви любите на братові
Шкуру, а не душу,
Тай купите по закону:
Дочці на кожушок,
Байстрюкові на придане,
Жінці на патинки,
Собі ж на те, що не знають
Ні діти ні жінка!

За кого ж ти розпинав ся,
Христе, Сине божий?
За нас добрих? чи за слово
Істини? чи може,
Щоб ми з Тебе насміялись?
Воно ж так і сталось!
Храми, каплиці і ікони,
І ставники і мірри дим,
І перед образом Твоїм
Неутомленнії поклони
За кражу, за війну, за кров

Щоб братню кров пролити, просять,
А потім в дар Тобі приносять
З пожару вкрадений покров...

Просвітились, та ще хочем
Других просвітити,
Сонце правди показати
Сліпим, бачим, дітям.
Все покажем, тільки дайте
Себе в руки взяти:
Як і тюрми мурувати,
Кайдани кувати,
Як їх носить і як плести
Кнути узловаті.
Всьому навчим, тільки дайте
Взяти свої гори,
Ті останні, бо взяли вже
І поле і море!

І тебе загнали, мій друже єдиний,
Мій Якове любий! Не за Україну,
А за її ката довелось пролить
Кров добру, не чорну, довелось запить
З московської чаші московську отруту.
О друже мій добрий, друже незабутий!
Живою душою в Украйні вітай;
Літай з козаками понад берегами,
Розриті могили в степу назирай,
Заплач з козаками дрібними сльозами,
І мене з неволі в степу виглядай!

А поки що мої думи,
Моє люте горе,
Сіяти му: нехай ростуть
Та з вітром говорять...
Вітер тихий з України
Понесе з росою
Тії думи аж до тебе;
Братньою сльозою
Ти їх, друже, привітаєш,
Тихо прочитаєш,
І могили, степи, гори,
І мене згадаєш.

ХОЛОДНИЙ ЯР.

У всякого своє лихо,
І в мене те лихо;
Хоч не своє, повичене,
А все таки лихо.
Нащо б, бач ся, те згадувать,
Що давно минуло?
Будить Бог-знає колишнє?
Добре, що заснуло!...

Хоч і яр той! Вже до його
І стежки малої
Не осталось, і здаєть ся,
Що ніхто й ногою
Не ступив там,—а згадаєш,
То була й дорога

З манастиря Мотриного
До яру страшного.
В яру колись гайдамаки
Табором стояли,
Лагодили самопали,
Ратища стругали.
У яр тоді сходили ся,
Мов із хреста зняті,
Батько з сином і брат з братом
Одностайне стати
На ворога лукавого,
На лютого Ляха.

Де ж ти дів ся, в яр глибокий
Протоптаний шляху?
Чи сам заріс темним лісом?
Чи то загатили
Нові кати, щоб до тебе
Люде не ходили
На пораду: що їм діять
З добрими панами,
Людоїдами лихими,
Новими Ляхами?
Не гатіте! бо над яром
Залізняк вітає,
І на Умань позирає,
Гонту виглядає.
Не ховайте, не топчіте
Святого закона!
Не зовіте преподобним

Лютого Нерона!
Не славте-ся царевою
Святою війною,
Бо ви й самі не знаєте,
Що царики коять!
А кричите, що несете
І душу і шкуру
За отечество! Ей-Богу,
Овеча натура!
Дурний шию підставляє
І не знає, за що,
Та ще й Гонту зневажає,
Ледаче ледащо:
„Гайдамакі — не воїни,
Разбойнікі, вори,
Пятно в нашей історії!...“
Брешеш, людоморе!
За святую правду, волю
Розбійник не стане;
Не розкує закований
У ваші кайдани
Народ темний; не зарізе
Лукавого сина;
Не розібє живе серце
За свою Вкраїну!
Ви — розбійники неситі,
Голодні ворони!
По якому правдивому,
Святому закону
І землею, всім даною,

І сердешним людом
Торгуєте? Стережіть ся ж,
Бо лихо вам буде,
Тяжке лихо! Дуріть дітей
І брата слепого,
Дуріть себе, чужих людей,
Та не дуріть Бога!
Бо в день радости над вами
Розпадеть ся хара,
І повіє новий огонь
З холодного яра!

ІРЖАВЕЦЬ.

Наробили колись Шведи
Великої слави:
Утікали з Мазепою
В Бендери з Полтави;
А за ними й Гордієнко,
Кошовий із Січі,
Веде своїх недобитків
Та плаче ведучи:
Того плаче, що поради
Не подала мати,
Як пшениченьку пожати,
Полтаву достати.
Ой пожали б, якби було
Одностайне стали

Та з хвастовським полковником
Гетьмана єднали.
Не стреміли б спокоя в строї
У Петра у свата,
Не втікали б із Хортиці
Славні небожата,
Не скинав би їх прилуцький
Полковник поганий,
Не клакала б Матір Божа
В Криму за Україну.

Як мандрували день і ніч
Як покидали Запорожжя,
Великий Луг і матір-Січ,
Взяли з собою Матір Божу.
А більш нічого не взяли,
І в Крим до кана понесли
На своє убоге Запорожжя.

Заступила чорна хмара
Та білую хмару,
Опанував Запорожжям
Поганий Татарин.
Хоч позволив як на піскам
Новим кошем стати,
Та не зволив Запорожцям
Церкву будувати
У кашеті поставили
Образ Пресвятої
І крадькома молились за

Боже мій з тобою,
Мій краю прекрасний, роскішний, багатий!
Хто тебе не нищив? Якби розказать
Про якогонебудь одного магната
Історію-правду, то перелякать
Саме б нехло можна, а Данта старого
Полупанком нашим можна здивувать.
І все то те лихо, все, кажуть, од Бога!
Чи вже ж Йому любо людей мордувать
А надто сердешну мою Україну?!
Що вона зробила? защо вона гине?
Защо її діти в кайданах мовчать?!...
Кобзарі нам розказали
Про войни і чвари,
Про тяжкеє лихоліття,
Про лютії кари,
Що Ляхи нам завдавали,
Як нас розпинали.
Що ж діялось по Шведчині,
То й вони злякались,
Оніміли з переляку
Сліпі небораки:
Оттак тії воєводи,
Петрові собаки,
Рвали, гризли... Іздалека
Запорожці чули,
Як дзвонили у Глухові,
З гармати ревнули,
Як погнали на болото
Столицю робити,

Як плакали по батькові
Голодні діти,
І як потім на Орелї
Лінію копали,
І як у тій Фінляндії
В снїгу пропадали.
Чули, чули Запорожці
З далекого Криму,
Що конає Гетьманщина,
Неповинно гине.
Чули, чули небожата,
Чули та мовчали,
Бо й їм добре на чужині
Мурзи завдавали.
Мордувались сїромахи,
Плакали, і з ними
Заплакала Матїр Божа
Сльозами святими;
Заплакала Милосерна,
Неначе за сином.
І Бог зглянувсь на ті сльози
І на Україну:
За козацькі і за тії
Пречистії сльози
Побив Петра, побив ката
На наглій дорозї.
Вернули ся Запорожці,
Принесли з собою
В Гетьманщину той чудовний
Образ Пресвятої;

Поставили у Іржавці
В мурованім храмі.
Оттам вона й досї плаче
Та за козаками.

* * *

Якби ви знали, паничі,
Де люди плачуть живучи,
То ви б ідилій не творили,
Та марне Бога б не хвалили,
На наші сльози сміючись.
Защо, на знаю, називаєм
Хатину в гаї тихим раєм:
Я в хаті мучив ся колись,
Мої там сльози пролились,
Найперші сльози! Я не знаю,
Чи є у Бога люте зло,
Щоб у тій хаті не жило, —
А хату раєм називають!

Не називаю її раєм
Тії хатиночки у гаї
Над чистим ставом, край села.
Мене там мати повила
В повиваючи співала,
Свою нудьбу переливало
В свою дитину; в тім гаю
У тій хатині, у раю,
Я бачив пекло. Там неволя,

Робота тяжкая, ніколи
І помолитись не дають.
Там матір добрую мою,
Ще молодую, у могилу
Нужда та праця положила:
Там батько, плачучи з дітьми
(А ми були малі і голі)
Не витерпів лихої долі,
Умер на панщині, а ми
Розлізли ся межи людьми,
Мов мишенята. Я до школи
Носити воду школярам,
Брати на панщину ходили,
Поки лоби їм поголили:
А сестри! сестри! Горе вам,
Мої голубки молодії!
Для кого в світі живете?
Ви в наймах виросли, чужі,
У наймах коси побілієть,
У наймах, сестри, й умрете.
Мені аж страшно, як згадаю
Отту хатину край села.
Такії, Боже наш, діла
Ми творимо у нашім раю
На праведній Твоїй землі!
Ми в раю пекло розвели,
А в Тебе другого благаєм
З братами тихо живемо,
Лани братами оремо,
І їх сльозами поливаєм.

А може й те ще... Ні, не знаю,
А так здаєть ся, сам єси...
(Бо без Твоєї, Боже, волї,
Ми б не нудились в раю голі!)
А може й сам на небеси
Смієш ся, батечку, над нами,
Та може радиш ся з панами,
Як править миром? Бо дивись:
Он гай зелений похилився,
А он зза гаю виглядає
Ставок, неначе полотно,
А верби геть понад ставом
Тихесенько собі купають
Зелені віти. Правда, рай?
А подиви ся та спитай,
Що там творить ся у тім раю!
Звичайне, радість та хвала
Тобі єдиному, святому,
За дивнії Твої дїла...
Оттим бо й ба! Хвали нікому,
А кров, та сльзи, та хула,
Хула всьому! Ні, ні! нічого
Нема святого на землї!
Менї здаєть ся, що й самого
Тебе вже люди прокляли.

І. ФРАНКО.

КАМЕНЯРІ.

Я бачив дивний сон. Немов передо мною
Безмірна, та пуста і дика площина,
І я прикований ланцом залізним стою
Під високченною гранітною скалою,
А далї тисячі таких самих, як я.

У кожного чоло життя і жаль пороли,
І в оцї кожного горить любові жар,
І руки в кожного ланцї мов тадь сбили,
І плечі кожного до долу ся схилили,
Бо давить всїх один страшний якийсь тягар.

У кожного в руках тяжкий залїзний молот.
І голос сильний нам з гори як трім гримить:
„Лупайте сю скалу! Нехай нї жар, нї холод
Не спинить вас! Зносїть і труд і спрагу й голод,
Бо вам призначено скалу сесю розбить."

І всї ми як один підняли в гору руки,
І тисяч молотів о камінь загуло,
І в тисячні боки розприскали ся штуки
Та відривки скали; ми з силою розпуки
Раз-по-раз гримали о камяне чоло.

Мов водопаду рев, мов битви тук кровавий.
Так наші молоти гриміли раз-у-раз;
І пядь за пядею ми місця здобували;

Хоч не одного там калічили ті скали,
Ми далї йшли, нїщо не спинювало нас.

І кожний з нас те знав, що слави нам не буде
Нї памяти в людий за сей кровавий труд.
Що аж тодї підуть по сїй дорозї люди,
Як ми пробєм її та вирівняєм всюди,
Як наші кости тут під нею зогніють.

Та слави людської зовсїм ми не бажали,
Бо не герої ми і не богатирі.
Нї, ми незольники, хоч добровільно взяли
На себе пута. Ми рабами волї стали:
На шляху поступу ми лиш каменярі.

І всї ми вірили, що своїми руками
Розібємо скалу, роздробимо граніт;
Що кровю власною і власними кістками
Твердий змуруємо гостинець, і за нами
Прийде нове життя, добро нове у світ.

І знали ми, що там далеко десь у світї,
Який ми кинули для праці, поту й пут,
За нами сльози ллють мами, жінки і дїти,
Що други й недруги гнївнї та сердиті
І нас і намір наш і дїло те клянуть.

Ми знали се, і в нас нераз душа болїла
І серце рвало ся і груди жаль стискав;
Та сльози, анї жаль, нї біль пекучий тїла,
Анї прокляття нас не відтягли від дїла,
І молота нїхто із рук не випускав.

Оттак ми всї йдемо в одну громаду скуті
Святою думкою, а молоти в руках.
Нехай проклятї ми і світом позабуті!
Ми ломимо скалу, рівняєм правдї путї,
І щастя всїх прийде по наших аж кістках.

НАЙМИТ.

В устах тужливий спів, в руках чепіги плуга,
Так бачу я його;
Нестаток і тяжка робота і натуга
Зорали зморщками чоло.
Душею він дитя, хоч голову схилив
Немов дїдусь слабий,
Бо від колиски він в недолї пережив
І в трудї вік цїлий.
Де плуг його пройде, залїзо до розрив
Землї плідної пласт,
Там незабаром лан хвилясте жито вкрив,
Свій плід землиця дасть.
Чому ж він зрібною сорочкою окритий,
Чому сїряк, чуга
На нїм мов на старцї з пошарпаної свити?
Бо наймит він, слуга.
Слугою родить ся, хоч вольним окружали
Богатирі його;
В нуждї безвихідній, погордї і печали
Сам хилить ся в ярмо.
Щоб жити, він життя і волю власну й силу
За хлїба кусник продає.

Хоч не кормить той хліб і стать його похилу
Не випрямить і сил не додає.
Сумує німо він, з тужливим спіхом оре
Те поле, оре не собі,
А спів той наче брат, що гонить з серця горе,
Змагатись не дає журбі.
А спів той, то роса, що в спеці відкріпляє
На пів зівялий цвіт;
А спів той — грім страшний, що ще лиш глухо
Ще з далека гримить [грає
Та поки буря ще натряне громовиця,
Він жилить ся, проводить в тузі дні,
І землеьку святу як матінку кохає,
Як матінку сини.
Байдуже те йому, що потом труду свого
Панам панования дає,
Коб лиш земля, котру його рука справляла,
Зародила опять,
Коби з трудів його на других хоч спливала
Небесна благодать.

* * *

Той наймит — наш народ, що поту лле потоки
Над нивою чужою.
Все серцем молодий, думками все високий,
Хоч топтаний судьбою
Своєї доленьки він довгі жде століття,
Та ще надармо жде;
Руїни перебув, татарські лихоліття
І панщини ярмо тверде,

Та в серці хоч і як недолею прибитім
Надія кращая живе;
Так часто під скали тяжезної гранітом
Нора холодна бє.
Лиш у казці золотій, мов привид сну чудовий,
Він бачить доленку свою,
І тягне свій тягар, понурий і суровий
Волочить день по дню.
В століттях нагніту його лиш ратувала
Любов до рідних нив;
Нераз дітий його тьма тьменна погибала,
Та все він пережив.
З любвію тою він мов велитень той давній,
Непоборимий син землї,
Що хоч повалений, опять міцний і славний
Вставав у боротьбі.
Байдуже, для кого—співаючи він оре
Плідний, широкий лан;
Байдуже, що він сам терпить нужду і горе,
А веселить ся пан.

* * *

Ори, ори й співай, ти велитню, закутий
В недолї й тьми ярмо!
Пропаде пітьма й гнет, обпадуть з тебе пута,
І ярма всї ми порвемо.
Не даром ти в біді, пригноблений врагами,
Про силу духа все співав,
Не даром ти казок чарівними устами
Його побіду величав.

Він побідить, порве шкарлущі пересуду,
І вольний, власний пан
Ти знов оратимеш—властивець свого труду
І в власнім краю сам свій пан.

ГИМН.

Вічний революціонер
Дух, що тіло рве до бою,
Рве за поступ, щастя й волю,
Він живе, він ще не вмер.
Ні попівський тортури,
Ні тюремні царські мури,
Анї війська муштровані,
Ні гармати лаштовані,
Ні шпіонське ремесло
В гріб його ще не звело.

Він не вмер, він ще живе!
Хоч від тисяч літ родив ся,
Та аж вчора розповив ся
І о власній силї йде.
І простуєть ся, міцніє,
І спішить туди, де дніє;
Словом сильним, мов трубою,
Мілїони зве з собою, —
Мілїони радо йдуть,
Бо се голось духа чуть.

Голос духа чути скрізь:
По курних хатах мужицьких,

По варстатах ремісницьких,
По місцях недолї й сліз.
І де тільки він роздасть ся,
Щезнуть сльози, сум нещастя,
Сила родить ся й завзяття
Не видать, з добувати
Хоч синам, як не собі,
Кращу долю в боротьбі.

Вічний революціонер
Дух, наука, думка, воля
Не уступить світьмі поля,
Не дасть смутатись тепер.
Розвалилась зла руїна,
Покотила ся лявіна,
І де в світї так сила,
Щоб в бігу її спинила,
Щоб згасила вже огень,
Розгориваючий ся день?

* * *

Народе мій, замучений, розбитий,
Мов паралїтик той на роздорожжу,
Людським призирством, ніби струпом, вкритий!
Твоїм будущим душу я тривожу;
Ок сорому, який нащадків пізнїх
Палити ме, заснути я не можу.
Невже тобі на таблицях важних
Записано в сусїдів бути гноєм,
Тяглом у поїздах їх бистроїздних?

Невже по вік уділом буде твоїм
Укрита злість, облудлива покірність
Усякому, хто зрадою й розбоєм
Тебе схуває і запрягає на вірність?
Невже тобі лиш не судилось діло,
Щоб виявити сил твоїх безмірність?
Невже задармо стільки серць горіло
До тебе найсвятішою любовю,
Тобі офіруючи душу й тіло?
Задармо край твій весь молитий кроню
Твоїх борців? Йому вже не пишать ся
У красоті, свободі і здоровю?
Задармо в слові твойому искрять ся
І сила, й мятність, дотеп і потуга
І все, чим може в гору дух піднять ся?
Задармо в пісні твоїй ллєть ся туга
І сміх дзвінкий і жалощі кохання,
Надій і втіхи світляная смуга?
О, ні! Не самі сльози і зітхання
Тобі судились! Вірю в силу духа
І в день воскресний твойого повстання.
О, якби хвилю вдать, що слова слуха,
І слово вдать, що в хвилю ту блаженну
Вздоровлює й огнем живущим буха!
О, якби пісню вдать палку, вітхненну,
Що міліони порива з собою,
Окрилює, веде на путь спасенну!
Якби!.. Та нам, знесиленим журбою,
Роздертим сумнівами битим стидом,—
Не нам тебе провадити до бою!

Та прийде час, і ти огнистим видом
Засяєш у народів вольник колї,
Труснеш Кавказ, впережеш ся Бескидом,
Покотиш Чорним морем гомін волї,
І глянеш, як хазяїн домовитий,
По своїй хатї і по своїм полї.
Прийми ж цей спів, хоч тугою повитий,
Та повний віри; хоч гіркий, та вільний,
Твоїй будучнині задаток, слїзьми злитий,
Твойому генію мій скромний дар весїльний.

* * *

Добігало вже сонце до гір
Величезне, червоне,
І було мов герой і плизак,
Що знесилений тоне.
По безхмарному небі плила
Меляхолїя тьмана,
І тремтїло шакалів виття,
Мов болючая рана.
Затремтїв щось людське, мале
В старім серцї пророка,
І понизила лет свій на мить
Його дужка висока.
Чи ж все буде йому кар вістуваня
І погрозою в людях?
І мов хоре, голодне дитя
Щось захлипало в грудях.

„О Ізраілю, якби ти знав,
Чого в серці тім повно!
Якби знав, як люблю я тебе,
Як люблю невимовно!
„Ти мій рід, ти дитина моя,
Ти вся честь моя й слава,
В тобі дух мій, будуще моє,
І краса і держава.
„Я ж весь вік свій, весь труд тобі дав
У незломнім завзятю,—
Підеш ти у мандрівку століть
З мого духа печатю.
„Але ні, не самого себе
Я у тобі кохаю;
Все найкраще, найвище, що знав,
Я у тебе вкладаю.
„О Ізраїлю, не тим ти сього
Богохульного слова:
Я люблю тебе дужче, повніш,
Ніж сам Бог наш Єгова.
„Мілїони у нього дітий,
Всїм він гріє і росить.—
А у мене ти сам лиш, один,
І тебе менї досить.
„І коли з мілїонів тебе
Вибрав він собі в слуги,
Я без вибору став твій слуга,
Лиш з любови і туги.
„І коли він для себе бере
Твою силу робочу,

Я, Ізрайлю, від тебе собі
Нічогісько не хочу.
„І коли він жадає кадил
І похвали й пошани,
Я від тебе невдячність прийму
І нарути і рани.
„Бо люблю я тебе не лише
За твою добру вдячу,
А й за киби та злоби твої,
Хоч над ними і плачу.
„За ту вперті́сть слїпую твою,
За ті гордощі духа,
Що зійшовши на глуший свій шлях,
Навіть Бога не слуха.
„За брехливість твого язика,
За широке сумлїння,
Що держить ся земного добра,
Мов цїпкеє коріння.
„За безсоромність твоїх дочок,
За палке їх кохання,
І за мову й звичаї твої,
За твій сміх і дихання.
„О Ізраїлю, чадо моє!
Жаль ся Богу Шаддаю!
Як люблю я безмірно тебе,
А про те покидаю.
„Бо вже близька година моя,
Та остання, незнана.
А я мушу, я мушу дійти
До межі Канаана.

„Так бажалось там з вами входить
Серед трубного грому!
Та смирив мене Бог, і війти
Доведеть ся самому.

„Та хочби край Йордана мені
Зараз трупом упасти,
Щоб в обіцянім краю лише
Старі кости покласти.

„Там я буду лежать і до гір
Сих моавських глядіти,
Аж за мною прийдете ви всї,
Як за мамою дїти.

„І пошлю свою тугу до вас,
Хай за поли вас мине,
Як той пес, що на лови у степ
Пана свойого кличе.

„І я знаю, ви рушите всї,
Наче повінь весною,
Та у славнім походї своїм
Не минайте за мною!

„Най наперед іде ваш похід,
Наче бистрій ріки!
О Ізраїлю, чадо моє,
Будь здоровий на віки!“

С. РУДАНСЬКИЙ.

ДО УКРАЇНИ.

Ой зза гори, ізза кручі
Да скриплять вози їдучи,
А попереду козаченько
Так вигукує йдучи:
„Україно, Україно,
Моя рідна мати!
Чи ще довго над тобою
Будуть знущати?
Чи ще довго кровавицю
Будуть з тебе пити
Тай діточок твоїх бідних
В кайдани водити?
Твоя слава — у могилї,
А воля в Сибірі:
От що тобі, матуненько,
Москалї зробили!
Гукни ж, гукни, Україно,
Нещасная вдово!
Може діти на твій голос
Обізвуть ся знову!
Може знову розвяжуть ся
Звязанії руки,
Може знову бряжчати муть
Козацькі шаблюки!
Може військо запорозьке
Як море заграє,

А дівчина, як і вернше,
Пісню заспіває!
Тоді вже нас не забудуть
І московські вчуки,
Бо кров за кров катать нашу
І муки за муки!
Гукни ж, серце-Україно,
Та тільки скоріше,
Бо чим дальше ссуть кров нашу
Все більше та більше!"

ГЕЙ, БИКИ!

Та гей, бики! Чого ж ви стали?
Чи поле страшно заросло?
Чи лемеша іржа поїла?
Чи затупилось чересло?
Вперед бики! бадилля засохло,
Самі валять ся будяки,
А чересло, леміш новий...
Чого ж ви стали? Гей, бики!
Та гей, бики! Ломіть бадилля,
Ломіть його, валяїть на пряж:
Нехай не буде того зілля
На наших батьківських полях!
А чересло моє із ліза,
Леміш із вправої руки
Зітнуть і корінь того зілля,—
Чого ж ви стали? Гей, бики!

Та гей, бики! Зоремо поле,
Посієм ярее зерно,
А спаде дощик, незабаром
З землї пробудить ся воно.
Пробудить ся і на світ гляне,
І як дївочії вінки
Зазеленїють наші ниви,—
Чого ж ви стали? Гей, бики!
Та гей, бики! Зерно поспіє,
Обіллє золотом поля,
І потече ізнову медом
І молоком свята земля.
І все мине, що гірко було,
Настануть дивнії роки:
Чого ж ви стали, мої дїти?
Пора настала! Гей, бики!

НАД КОЛИСКОЮ.

Спи, дитя моє, ти життя моє!
Спи, дитя моє красне!
Поки сонечко не запалить ся,
Поки місяць не згасне!...
А я бідная над колискою
Цїлу ніч не дрімаю,
Про життя твоє нещасливеє
Тобі пісню співаю.
Спи, дитя моє, ти життя моє!
Тільки щастя і долї!

Будеш цілий вік, як той чорний віл,
У ярмі і в неволї.
Тільки губонька залепечеть ся,
Слаба ніженька стане,
Слаба рученька перехрестить ся,—
Твоє горе настане.
Не підеш з дітьми, не побавиш ся
На мягенькім пісочку,
Не прийдеш у сад, не положиш ся,
Не заснеш в холодочку...
Не з дітьми підеш—панську череду
Поженеш ти на поле;
Не пісок мягкий,—стерня гострая
Босі ноги наколе...
І від сонечка не сховаєш ся
За відорану скибу:
Завялить тебе в полї сонечко,
Як ту вялую рибу...
І нераз сльоза із очий спаде
На запалені груди,—
І сльозу твою тільки Бог їден
З неба видїти буде!
Станеш хлопцем ти, станеш парубком,
Тобі все їдна доля:
Череда мине, найде панщина—
І все тая ж неволя.
І що божий день осавула йде:
Ти вставай до роботи!
Ти вставай, роби від неділеньки
До самої суботи...

І що божий день будеш досвіта
До роботи вставати;
Свою силоньку ні собі, ні мні
А панам виробляти.

А там панові не вподобав ся,
Писарині якому,—
Ноги здибають, руки сплутають
І звезуть до прийому.

Станеш голий ти у „Присутствії“,
Як родила тя мати...
І зачнуть тебе пани з дохтором
Мов коня оглядати...

І забриють лоб—і до церкви враз
Там присягу прикажуть;
У мундир вберуть, оружжа дадуть,
Світ на віки завяжуть.

Поженуть тебе в чужу сторону,
І зачнуть муштрувати,
І приказ дадуть—мову рідную
На чужую зламати...

І наломиш ся, і забудеш ти
Свою мову рідненьку,
Спомянеш нераз не по рідному
Свою рідную неньку...

А прийде війна—зложиш голову...
Де і хто поховає,
Не згадає мир, не спитаєть ся,
Хиба Бог спамятає!...

Спи ж, дитя моє, ти життя моє!
Спи, дитя моє красне,
Поки світ стоїть, поки з місяцем
Враз і сонце не згасне!..

ДО ДУБА.

Нехай гнеть ся лоза,
Куди вітер пігне,
Не обходить вона
Ні тебе ні мене.
Може й важко її,
Може й спина болить,
Але буря її
З корінця не звалить:
На болоті росте,
І слабая сама—
Вона гнеть ся сама,
Бо в ній сили нема;
Вона гнеть ся собі,
І так вік прожиє,
І без слави, в багні,
Як трава, зігниє.
Як трава, осока,
Зігниє у багні,—
І хиба лиш комар
Заспіває по ній...
Нехай гнеть ся лоза,
А ти, дубе, кріпись,

Ти рости, та рости,
Не хились, не кривись;
Ти глибоко у глиб
Твердий корінь пусти,
Гилля в гору розкинь,
Ти рости та рости!
І до пекла дістань,
І у пекло заглянь,
І до хмари дістань,
І на небо поглянь.
І ввесь світ обдивись,
І усе розпізнай;
що доброго є,
Ти у себе впивай.
І у силї, в добрі,
Як скала затвердїй,
І як Бог світовий
На сторожі ти стій;
І пташки світові
Защебечуть тобі,
І співак відпічне,
Заспіває тобі...
А як буря лиха
Тебе з місця зібє,
Або хмара-гора
Тебе громом убє, —
Світ почує ту смерть,
І повітря здрижить,
І лїси загудуть,
І земля задвижить;

І пташки пролетять,
Спогадають тебе,
І співак перейде,
Не забуде тебе!

В. САМІЙЛЕНКО.

УКРАЇНА.

Наша славна Україна
Наше щастя і наш рай!
Чи на світї є країна
Ще миліша за наш край?
І в щасливі, й злі годони
Ми для неї живемо,
На Вкраїні й для Вкраїни
Будем жити й помремо...
Не змогли нас супостати
Взяти в кайдани свої:
Ми бороним наші хати,
Наші тихії гаї.
Не вмирає наша слава,
Не вмирає наша честь,
Бо живе в нас сила жвава,
Бо робітники в нас єсть.
Гей, хто хоче всїм свободи,
Поєднаймось, як брати!
Сонцем правди, світлом згоди,
Боже, шлях нам освіти!

Хай забудеть ся недоля
І неслава давнїх лїт,
Щастя ж рівне, й рівна воля
Засіяють на весь світ!

НАЙДОРОЖЧА ПЕРЛИНА.

Бачив я усякі перли
І коштовні самоцвіти
Але є одна перлина,
Що з усїх найкраща в світї.
Купувать її не можна,
Або нею торгувати;
Її часто мають бідні
І частїще, нїж багатї.
Ту перлину не дістати
Нї з печер землї, нї з моря:
Тільки той її знаходе,
Хто чутким родивсь до горя.
Одібрать її не зможе
Нїяка злоба несита.
Перла та—сльоза святая,
За нещасний люд пролита

УКРАЇНЇ.

Ти звеш мене, й на голос милий твій
З горячою любовю я полину!
Поки живуть думки в душі моїй,
Про тебе, ненько, думати не кину.

Як мрію чистую з найкращих мрій
Я заховаю в серці Україну,
І мрія та як світище ясне
Шляхом правдивим поведе мене.

Нехай той шлях важкий, нехай тернистий!
Але хиба тоді квіток шукать,
Коли тебе, твій любий образ чистий
Несхнучі сльози тяжко туманять?
Коли твій ґеній навіть променистий
Онемощів і почина згасати?
О ні, того скарають муки люті,
Хто зможе в час такий тебе забути!

В біді твоїй рідніща ти мені;
Тобі несу я сили всї, що маю;
І працю тиху і мої пісні
На вівтар твій побожно я складаю.
Натхни ж мене! Нехай у мертвім снї
Я днів моїх даремно не загаю!
Нехай я знаю, що не дурно жив,
Що за життя тобі я заплатив.

Коли я був дитиною малою,
Красу твою повсюди я вбачав.
Здавалась ти веселою, ясною,
Мене твій вид веселий чарував.
Тоді я ще душею молодою
Про муки тайнії твої не знав;
Тепер же бачу я твої страждання,
І ще зросло моє к тобі кохання.

Прийми ж мої пісні як дар малий
Великої і вірної любови!
Що зможе дати мій талан слабий
В скарбницю любої твоєї мови,
Він певно дасть, і знай, що в час страшний
Твій син тобі не пожаліє крови,
І що не спинить страх усіх погріз
Моїх пісень, моїх за тебе сліз.

ЛЮДСЬКІСТЬ.

Я вірю в кращий час, але душа болить!
Хотілось би тепер, у сю славетну добу
Душею піднестись, зрадіти хоч на мить,
Як не людий знайти, то хоч людську подобу.

Героїв час минув,— що ж, будемо й без них!..
Але невже нема ні искорки чесноти?
Невже крім пишних фраз та поривів дрібних
Нічого вже нема в найвищої істоти?

Ми раді за проґрес, і от зо всіх країн
Ми на вистави йдем з культурністю своєю.
Коли ж той буде час, що більше, ніж машин,
Ми виставим людий з високою душею?

Чи близько ті часи? А вже земля стара;
Вже підтоптались ми на довгій тій дорозі.
Чому ж не бачимо тих правди та добра,
Що так обридли вже в поезії й у прозі?

Ми розумом міцні, наш розум дав нам лад;
Ми й непросвічених умієм просвічати,—

І от, щоб наш прогрес не відступив назад,
Повинні ми держать набиті гармати.

О, розум, ось наш Бог! Ми по стількох віках
Таки знайшли його й утішили людину;
Та ставши мудрими, ми кинули на шлях
Найкращої душі людської половину.

Немає серця в нас. Колись кохались ми
Хоч без теорії, та щиро, серцем чистим;
Тепер міркуємо над світом і людьми,
І над машинами, й над щастям особистим.

Найкращі пориви, горячі почуття
Розсікли ми ножем холодним міркування,
І склали ми собі розмірене життя
Без глибини думок, без сили поривання.

Немає творчости, поезія в багні,
І фільософію тепер ми осміяли.
А геній—на що він для рою комашні?—
Нам будуть фабрики кувати ідеали.

І сумно за наш час, і шкода тих віків,
Що ніби нам дали великії успіхи;
І хочеть ся скоріще, щоб промінь заяснів.
Щоб серцеві знайти хоч небагато втіхи.

НА ПЕЧІ.

Хоч пролежав я цілий свій вік на печі,
Але завше я був патріотом, —
За Вкраїну мою чи то в день, чи в ночі,
Моє серце сповнялось клопотом.

Бо та піч не чужа, українська то піч,
І думки надиха мені рідні;
То мій Луг дорогий, Запорозька то Січ,
Тільки в форми прибралась вигідні.

Наші предки колись задля краю свого
Труд важкий підіймали на плечі;
Я ж умію тепер боронити його
І служити, не злазячи з печі.

Еволюція значна зайшла від часів,
Як батьки борснились війною,—
Замісць куль і шабель у нових діячів
Стало слово горяче за зброю.

Може зброя така оборонить наш край,
Але й з нею прекепська робота:
Ще підслухає слово якесь поліцай,
І в холодну завдасть патріота.

Та мене почуття обовязків своїх
Потягає служити народу;
Щоб на душу не впав мені зрадництва гріх,
Я знайшов собі добру методу.

Так нехай же працюють словами й пером
Ті, що мають дві шкури в запасі...
І, розваживши так, я віддав ся цілком
Праці тій, що єдине на часі.

На таємних думках, та на мріях палких
Я роботу народню обмежу;
Та за те ж для добра земляків дорогих
Я без мрій і хвилини не влежу.

І у мріях скликаю численні полки
З тих, що стати за край свій охочі,
Слово ж маю на те, щоб ховати думки,
Як що зраджують їх мої очі.

До письменства я кличу,—звичайно, в думках,—
Щоб світило над нашою ніччю,
Хоч на жаль, мати книжку народню в руках
Я признав небезпечною річчю.

О, країно моя! я звязав свій язик,
Щоб кохати безпечно ідею.
Але в грудях не можу я здержати крик
У годину твого ювилею.

„Ще стоїть Україна! Не вмерла вона,
І вмирати не має охоти:
Кожна піч українська—фортеця міцна,
Там на чатах лежать паріоти.“

Слава ж нам! бо колиб дух народу погас,
Не стерпівши свого лихоліття,
Тому йому хоч по два примірники з нас
Дадуть нового століття.

Слава нам! хочби вмерла Вкраїна колись,
Її слід буде легко шукати;
А краще на вік ті сліди збереглись,
Бо зроблено з нас препарати.

О. КОНИСЬКИЙ.

Я НЕ БОЮСЬ ТЮРМИ.

Я не боюсь тюрми і ката,
Вони для мене не страшні.
Страшніш тюрма у рідній хаті,
Неволя в рідній сторонї.
Менї не встид носить кайдани
За волю краю і братів.
То сором—золоті жупани
Носить, наявшись до катів.
Нехай нас мучать і катують,
А слова правди не убють;
Нехай кати всї бенкетують,
Час прийде—разом пропадуть...
Що нам тюрма?!—То слава наша,
Ми всї тепера у тюрмі,
Всї пєм одну ми скорбну чашу,
Одна вона—тобі й менї;
В кого є совість і надїя
Того ся чаша не мина,
Той випити її зуміє
Усю, усю, до дна, до дна.
Кого у краще віра гріє,
Тому ся чаша не страшна,—
Вона прибавить ще надії
І більше укріпить вона.

С. ВОРОБКЕВИЧ.

РІДНА МОВА.

Мово рідна, слово рідне!
Хто вас забуває,
Той у грудях не серденько,
Тільки камінь має.
Як ту мову мож забути,
Котрою учила
Нас всїх ненька говорити,
Ненька наша мила?!

Ой, тому плекайте, люди,
Рідненькую мову,
І учіть ся говорити
Своїм рідним словом!
Мово рідна, слово рідне,—
Хто вас забуває,
Той у грудях не серденько,
Але камінь має!

М. СТАРИЦЬКИЙ.

ДО МОЛОДЇ.

На вас, завзятцї-юнаки,
Що возлюбили Україну,
Кладу найкращії гадки,
Мою сподїванку єдину:

В вас молода ще грає кров.
В думках у вас немає бруду,
І в серці гріється ся любов
До обездоленого люду.

Ховайте ж ви її собі,
Не розмантачуючи [illegible]:
Нехай ваш дух вона гартує
В житті у чесній боротьбі.

Не забувайте рідних хат,
Де лихо гіршає що днини...
Не можна гаяти й хвилини,
Поки ще стогне меньший брат;

Поки живий,—мерщій несіть
Сліпому світиво просвіти,
І в серце, смертію сповите,
Живу надію закропіть!

Вшануйте, друзі, рідну річ,
Назвіте голосно своєю,
Та розженіте над землею
Непереможну, темну ніч!

Хай всяк жене, а ви любіть
Свою знесилену родину—
Й за неї сили до загину
І навіть душу положіть!

Б. ГРІНЧЕНКО.

ДО ПРАЦЇ!

Праця єдина з недолї нас вирве:
Нумо до працї, брати!
Годї лякатись! На дїло святеє
Сміло ми будемо йти!
Праця єдина нам шлях уторує,
Довгий той шлях і важкий,
Що аж до щастя і долї прямує;
Нумо до працї мерщій!
Праця не згине між людьми даремне:
Сонце засвітить колись,—
Дякою нас тодї люди згадають—
Нум же! до працї берись!
Хоч у недолї й нещастї звікуєм,—
Долю онукам дамо!
Ми на роботу на світ народились,
Ми для борнї живемо!
Сміливо ж, браття, до працї ставайте,—
Час наступає—ходїм!
Дяка і шана робітникам щирим,
Сором недбалим усїм!

ПРИХОДИТЬ ЧАС!

Приходить час, приходить час,—
Сказати кожен мусить з нас,
Чи він народу вірний син,
Чи тільки раб похилий він,

Чи раб похилий, чи боець—
Хай кожен скаже навпростець!
І де він стане: чи до тих,
Що в путах сковані гидких,
Народ і край свій продають
Панам, що кров із нього пють,--
А чи до сміливих борців,
Що серед бур похмурих днів
За рідний край, за нарід свій,
За долю-волю йдуть у бій?
Приходить час, заняв ся світ
І вільним душам шле привіт:
Озвіть ся всї, хто є навкруг:
Хто ниций раб? хто волї друг?

О. ПЧІЛКА.

РІДНЕ СЛОВО.

Так довго сподївана, ждана година
Настала для рідного слова мого:
Не [illegible], як приборкана, смутна пташ
Озветься воно із затишку свого;
Не [illegible],--весняним жайворонком у полї
Українська мова тепер залуна
І гомоном вільним по всьому роздоллї,
По всїй Українї озветь ся вона.
Дарма, що по небу весняному тучі
Громадою темною швидко летять,

Не страшно пташині ні грому, ні бучі,—
Крізь хмари бо промінї сонця мигтять!
Дзвінкий жайворонок то вгору, до сонця,
Заветь ся, де сяє йому любий рай,
То пісню співа й до людського віконця...—
Лети ж, рідне слово, лети в рідний край!

Л. УКРАЇНКА.

ГИМН.

До тебе Україно, наша бездольная мати,
Струна моя перша озветь ся,
І буде струна урочисто і тихо лунати,
І пісня від серця поллеть ся.

По світї широкому буде та пісня лїтати,
А з нею надїя кохана,
Скрізь буде лїтати, по світї між людьми питати,
Де схована доля незнана?

І, може, зустрінеть ся пісня моя самотная
У світї з пташками-піснями,
То швидко полине тодї тая гучная зграя
Далеко шляхами-тернами..

Полине за синеє море, полине за гори,
Лїтати ме в чистому полю
Здійметь ся високо, високо, в небесні простори
І, може, спітка тую долю.

І, може, тоді завітає та доля жадана
До нашої рідної хати.
До тебе, моя ти Україно мила, кохана,
Моя безталанная мати!

ДОСВІТНЇ ОГНЇ.

Ніч темна людей всїх потомлених скрила
Під чорні, широкії крила.
Погасли вечірнї огнї,
Усї спочивають у снї.
Всїх владарка ніч покорила.
Хто спить, хто не спить,—покорись темній
Щасливий, хто сни має милї!
Від мене сон милий тіка...
Навколо темнота тяжка,
Навколо все спить, як в могилї.
Розкинула темная ніч свої чари,
Налинули сни, мов ті хмари,
Мов чорнії хмари страшні.
І снять ся менї все дивні
Привиддя, непевнії чвари.
Привиддя лихі менї душу гнїтили,
Повстати ж не мала я сили...
Зненацька проміння ясне
Од сну пробудило мене,—
Досвітнї огнї засвітили!
Досвітнї огнї переможні, урочі
Прорізали темряву ночі,

Ще соняшні проміні сплять,—
Досвітні огні вже горять,
То світять їх люди робочі.
Вставай, хто живий, в кого думка повстала!
Година для праці настала!
Не бій ся досвітньої мгли,—
Досвітній огонь запали,
Коли ще зоря не заграла.
З віконечок ллеть ся стяга та просвітла,—
Одрадість у серці розквітла.
Огні золотії мигтять,
Одважним промінням зорять,
Мов кличуть: до праці! до світла!

---

* * *

Сторононько рідна! коханий мій краю!
Чого все замовкло в тобі, заніміло?
Де-не-де озветь ся пташина несміло,
І знову замовкне.. як глухо, як тихо...
Ой лихо!
Ой де ж бо ти, воле, ти зоре таємна?
Чому ти не зійдеш на землю із неба?
Осяяти землю безщасную треба!
Ти бачиш, як все в нас покрила ніч темна?
Ти чуєш, як правду неправда скрізь боре?
Ой горе!
О люде мій бідний, моя ти родино,
Брати мої вбогі, закуті в кайдани!
Палають страшні, незагойні рани

На лоні у тебе, моя Україно!
Кормигу тяжку хто розбить нам поможе?
Ой Боже!
Коли ж се минеть ся? Чи згинем без долї?
Прокляття рукам, що спадають без сили!
Навіщо родитись і жити в могилї?
Як маємо жити в ганебній неволї,
Хай смертна темнота нам очі застеле!
Ой леле!

С. ЯРИЧЕВСЬКИЙ.

ГИМН.

Побідна пісне, загреми,
Доволї вже терпіли ми
Знущання, муки і обид—
Терпіти далі навіть встид!
З краю обид, терпінь, могил
Устань, хто краплю має сил—
В кого надії світ не зблїд,
Гей, до борнї! гей, до побід!

Не вижидати нам чудес,
Щоб сам собою ворог щез,
Не скинуть ласки небеса—
Сами творімо чудеса!
Огонь із душ, із серця грім
Міцною волею крешім!
В кого надії світ не зблїд—
Гей, до борнї! гей, до побід!

П. ГРАБОВСЬКИЙ.

УПЕРЕД!

Уперед за рідний край та волю,
За пригноблений, окутий люд,
Хоч нічого не знайдем, крім болю,
Хоч нас жде невіддячений труд!

Уперед проти зла однодумно!—
Розросла ся ворожа юрба...
Не гадаймо прожити безсумно,
Бо життя—то щодня боротьба.

Уперед, хто не хоче конати,
Статись трупом гнилим, живучи!
Сміле слово—то наші гармати,
Світлі вчинки—то наші мечі.

Уперед до завзятого бою
За громадські та власні права,
Коли бути бажаєм собою,
Коли серце ганьбу відчува!

Уперед! годі скніти рабами,
Час кормигу ганебну знести!
Щоб без хлопа, без пана—братами
Всї ми вільні прийшли до мети!

О. ОЛЕСЬ.

* * *

Яка краса: відродження країни!
Ще рік, ще день назад тут чув ся плач рабів.
Мовчали десь святі під попілом руїни,
І журно дзвін старий по мертвому гудів.

Коли відкільсь взяла ся міць шалена,
Як буря все живе схопила, пройняла,—
І ось,—дивись, в руках замаяли знамена,
І гимн побід співа невільна сторона.

Так спить орел,—і враз, розкривши очі,
Углядить світ, красу і простір голубий,
І легко з скель спорхне, і в небі заклекоче
Про вільний льот орлів, про ранок золотий.

Так море иноді всю ніч дрімає,
І нагло хвилями, як крилами, забє,
І дивним жемчугом, і барвами заграє,
І очі всесвіту до себе прикує.

Летить воно, хвилюєть ся і ллєть ся,
В обіймах сояшних і сяє, і тремтить,
І щастям все життя йому в той мент здаєть ся,
І все в путї йому і годить, і щастить,

. . . . . .

І де взялись ці хвилї снїжнобілі,
Хто дивно так навчив їх ґрати і шуміть,
З яких ясних країн чайки ці налетіли.
Що вміють ніжно так і плакать, і жалїть?..

Чайки, чайки! тоді не треба плачу,
Коли йде борба за волю, за життя,
Коли на хмарах я вже дивний відблеск бачу
І сонця жданого блескуче вороття.

* * *

О, слово рідне! орле скутий!
Чужинцям кинуте на сміх!
Співочий грім батьків моїх,
Дітьми безпамятно забутий.

О, слово рідне! Шум дерев!
Музика зор блакитнооких,
Шовковий спів степів широких,
Дніпра між ними левій рев...

О, слово! будь мечем моїм!
Ні, сонцем стань! в горі спини ся,
Осяй мій край і розлети ся
Дощами судними над ним.

* * *

На цвинтар сумно не ідіть,
В жалобі не ридайте...
Погляньте вгору на блакить
І в ній весну пізнайте.

Весна летить,
Весна шумить...
Розвійте чорні думи,
Ловіть весняні шуми.

Народ не вмер, народ живе
Хвилює по Руїні,
І мова плеще і пливе
Річками по Вкраїні.
Вона жива,
Вона співа,—
Чого ж ви всї в задумі?
Кохайтесь в ріднім шумі.
Кохайтесь в шумі чарівнім,
Душею розцвітайте,
Несїть квітки й любистки в дім
І лави застеляйте.
Розвійте сум
І пийте шум
І ждїть ясної долї,
Що рве колосся в полї.

О. КОБЕЦЬ.

ПІСНЯ ВІДРОДЖЕННЯ.

Гей, устанем, друзї, разом
І вперед, вперед підем—
Між Карпатами й Кавказом
Правду й Волю заведем!

Встанем, підем і добудем
Все, що ворог захопив;
В вільнім краї рівні будем
Без панів і без рабів.

Нехай світ увесь пізнає,
Що ми вільні й будем жить,
Що ніхто вже не здолає
Нашу волю задушить!

Праця й сила—запорука,
Що край рідний розцвіте,—
Тільки праця з царства муки
В царство щастя поведе!

То ж—до праці! Час не гаймо
Кожна хвиля дорога;
Краю рідного не даймо
На поталу ворогам!

Кликнем клич могутній вільно
З мілїонів уст зараз:
„Україна—нероздільна
Від Карпат і по Кавказ“!

Україно! Краю рідний!
То ж прийшов великий час;
Вже лунає клич побідний
Від Карпат і по Кавказ!

Україно! Твої діти
Вільні йдуть—не в кайданах,
Засївають волї квіти
На відроджених ланах.

Україно! Рідний краю!
То ж минає час страждань;
Синьо-жовтий прапор має
[illegible]

* * *

Од синього Дону до сивих Карпат
Одна нероздільна родина:
Без рабства, без панства, насильства і ґрат
Вільна, незалежна Вкраїна!
Сини України! Ставаймо вільні
Під прапор ідеї одної:
Зберем з поля рідного квіти рясні
В вінок України вільної!
На нашім прапорі вогнені слова,
Запалені гнївом народу:
„Хай зникне безслїдно тюрма вікова,
Вперед за братерство й свободу!“
Сини України! ставаймо в ряди!
Утворим незломную лаву;
Стяг волї і правди ми будем нести
Вільній Україні на славу!
Нехай же від Дону до сивих Карпат
Живе нероздільна родина:
Без рабства, без панства, насильства і ґрат
Вільна незалежна Вкраїна!

М. КАПЕЛЬГОРОДСЬКИЙ.

УКРАЇНІ.

Я вірю, що муки й страждання твої
Нарештї скінчитись вже мають
Й не брязкіт кайданів, а волї пісні
В просторах твоїх залунають.

Бо хвилї життя вже розбили царат,
Що всюди лиш острах наводив,
І згуки таємні наповнили враз
Руїни вязниці народів.

Від снїгом покритих Кавказьких вершин
По кровю залиті Карпати—
Цї згуки злили ся в чудовий один:
„Нам Вільна Вкраїна є мати!“

І вірю я: скоро надійде вже час,
Що вільна ти будеш, Вкраїно,
І горда, щаслива збереш усїх нас
Під стягом твоїм жовто-синїм...

СЛАВА!...

Слава всїм тим, хто за волю Вкраїни
Мерли в далеких снїгах на чужинї;
Всїм, що за волю Вкраїни лягли,
Кровю і тюрми й Сибір ізлили...

Слава всїм тим, хто в сучасну хвилину
Кровю боронять кохану Вкраїну,
Всїм, хто в хвилину велику не спить,
Пильно за рухом ворожим стежить...

Слава всїм тим, хто за волю Вкраїни
Мають завчасу лягти в домовичу,
Всїм, хто в хвилину велику не спить,
Міцно руками рушницю держить...

Тим же, хто рідну Вкраїну забув,
Тим, хто не сином, а ворогом був,—
Всім тим, хто спить, коли йде боротьба.
Сором!... Ганьба!...

В. МАЛЬОВАНИЙ.

НЕ ПОТУРАЙ.

Не потурай на те, що шлях ще не пробитий,
Що нетрями пустими треба йти,
Де тільки виє звір несамовитий,—
Дарма! Прямуй до світлої мети!
Не потурай на те, що ніч глуха все вкрив,
Ударить грім зза хмар у тьмі німій,
А вітер лютий з півночі повів,—
Вперед, вперед сміліще, друже мій!
Не потурай ні на що! Навіть смерти
Не бійсь, її ніхто не оббіжить...
Так краще ж нам у боротьбі померти,
Ніж, у багні гниючи, мовчки жить.
Не потурай на те, як часом добрі люде
Влещатимуть, щоб не виходив сам,
А ждав, поки завзятих більше буде,—
Вперед рушай, бо честь і воля там!
Не потурай! Тоді вас більше стане,
Як знайдеть ся той перший, що за край
Проти всього на світі сам повстане...
Вперед, вперед! Борись, не потурай!

ЗМІСТ.

Т. ШЕВЧЕНКО: Стор.

Кавказ 3
Холодний яр 9
Іржавець 12
Якби ви знали, паничі 16

І. ФРАНКО:

Каменярі 19
Наймит 21
Гимн 24
Народе мій, замучений 25
Добігало вже сонце до гір 27

С. РУДАНСЬКИЙ:

До України 31
Гей, бики! 32
Над колискою 33
До дуба. 36

В. САМІЙЛЕНКО:

Україна. 38
Найдорожча перлина 39
Україні 39
Людськість 41
На печі 42

О. КОНИСЬКИЙ:

Я не боюсь тюрми 45

С. ВОРОБКЕВИЧ:

Рідна мова 46

М. СТАРИЦЬКИЙ:

До молоді 46

Б. ГРІНЧЕНКО:
До праці 48
Приходить час 48
О. ПЧІЛКА:
Рідне слово 49
Л. УКРАЇНКА:
Гимн 50
Досвітні огні 51
Сторононько рідна. 52
С. ЯРИЧЕВСЬКИЙ:
Гимн 53
П. ГРАБОВСЬКИЙ:
Уперед 54
О. ОЛЕСЬ:
Яка краса 55
О, слово рідне 56
На цвинтар сумно не ідіть 56
О. КОБЕЦЬ:
Пісня відродження 57
Од синього Дону до сивих Карпат . . . 59
М. КАПЕЛЬГОРОДСЬКИЙ:
Україні 59
Слава 60
В. МАЛЬОВАНИЙ:
Не потурай 61

„НАРОДНЯ БІБЛЇОТЕКА“.

Досї вийшли такі твори:

1. Л. ГЛІБІВ. Байки . . . . . 60 сот.—60 шагів.
2. С. РУДАНСЬКИЙ. Веселі вірші 60 „ —60 „
3. О. СТОРОЖЕНКО. Гумористичні оповідання. . . . . 60 „ —60 „
4. Т. ШЕВЧЕНКО. Три поеми . . 60 „ —60 „
5. Б. ГРІНЧЕНКО. Хата (оповід.) . 60 „ —60 „
6. В. ВИННИЧЕНКО. Хома Прядка. Студент (оповідання) . . 60 „ —60 „
7—8. Маленький Декляматор . 1 к 20 с. —1 грив. 20 ш.